

Atjaunota tirdzniecības politika spēcīgākai Eiropai

Apspriešanās dokuments

2020. gada 16. jūnijs

I. Ievads

Kā Eiropas Komisija paziņoja nesējā priekšlikumā par Eiropas atveseļošanu pēc koronavīrusa “*Eiropas lielā stunda — jāatjaunojas un jāsapatavo ceļš nākamajai paaudzei*”¹, tā sāk pārskatīt ES tirdzniecības un ieguldījumu politiku. Šim procesam ir divi galvenie mērķi. Pirmkārt, novērtēt, kā tirdzniecības politika var veicināt ātru un ilgtspējīgu sociālekonomisko atveseļošanu, stiprinot konkurētspēju vidē pēc Covid-19, risinot problēmas, ar kurām ES saskarsies, un palīdzot popularizēt mūsu vērtības un standartus. Otrkārt, noskaidrot, kā tirdzniecības politika var palīdzēt veidot spēcīgāku ES, kuras pamatā ir atklātas stratēģiskās autonomijas modelis, izmantojot atvērtības sniegtos ieguvumus mūsu uzņēmumu, darba ņēmēju un patērētāju labā, vienlaikus aizsargājot tos no negodīgas prakses un uzlabojot mūsu noturību, lai mēs būtu labāk sagatavoti turpmākām grūtībām.

Būtībā šis politikas pārskatīšana noteiks ES tirdzniecības un ieguldījumu politikas virzību turpmākajos gados.

Kā būtisku šā pārskatīšanas procesa daļu un saskaņā ar mūsu apņemšanos pārredzamā veidā sadarboties ar iedzīvotājiem un ieinteresētajām personām mēs sākam sabiedrisko apspriešanu, lai savāktu plašu informāciju par turpmāk izklāstītajiem tematiem un jautājumiem.

Mēs atzinīgi vērtējam visu ieinteresēto personu — nozares, sociālo partneru, pilsoniskās sabiedrības un iedzīvotāju — ieguldījumu. Jo īpaši mēs vēlamies saņemt informāciju no daudzajiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), kas veido mūsu eksportējošās ekonomikas pamatu, lai noteiktu, kā tirdzniecības politika var palīdzēt tiem piekļūt ārvalstu tirgiem un paplašināt klientu un piegādātāju loku. Saņemtās atbildes palīdzēs Eiropas Komisijai formulēt ES tirdzniecības politikas virzību vidējā termiņā.

Konteksts

Tirdzniecība ir liela ES ekonomikas un patiesībā arī mūsu ikdienas dzīves daļa. Tā nodrošina atbalstu daudzām mūsu darbvietām un sniedz plašākas izvēles iespējas patērētājiem. Starptautiskā tirdzniecība veicina mūsu un mūsu globālo partneru labklājību. Pēdējās desmitgadēs ES ir bijusi liela ieguvēja no savstarpēji savienotās globālās ekonomikas, jo ārējā tirdzniecība veido gandrīz 35 % no mūsu iekšzemes kopprodukta (IKP), bet uzkrāto ārvalstu tiešo ieguldījumu vērtība ES attiecībā pret IKP ir 40 %. Pirms Covid-19 krīzes ES atvērtība bija viena no lielākajām pasaulē, proti, 35 miljoni darbvietu Eiropā bija atkarīgas no eksporta, bet 16 miljoni — no ārvalstu ieguldījumiem. Citiem vārdiem sakot, pašlaik katra septītā darbvieta ir atkarīga no eksporta; tas ir par divām trešdaļām vairāk nekā 2000. gadā.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1590732521013&uri=COM:2020:456:FIN>

Tirdzniecība ir bijusi sevišķi nozīmīga arī mūsu MVU. Tie veido 87 % no visiem ES eksportējošajiem uzņēmumiem un ir ES eksporta rādītāju virzītājspēks. Visbeidzot, ES ir arī lielākā ieguldītāja pasaulē — ES ieguldītāju turējumā ārvalstīs ir vairāk nekā 8,7 triljoni EUR, kas veicina ES uzņēmumu konkurētspēju. Turpmākajos gados, lai palīdzētu mums sasniegt ANO ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM)², pasaules mēroga privāto ieguldījumu vajadzības tikai pieaugs.

Eksportu bieži izmanto par panākumu mēru, tomēr pasaules ekonomikā, kura balstās uz starptautisku darba dalīšanu, tikpat svarīgs ir imports. Šeit, Eiropā, mums ir vajadzīgs imports, lai apgādātu uzņēmumus ar svarīgām izejvielām un starpposma izejvielām, lai saglabātu mūsu konkurētspēju un tehnoloģiskās priekšrocības, palīdzot mums nodrošināt augstas kvalitātes darbvietas, izstrādāt un ražot progresīvus produktus un apmierināt patērētāju vajadzības. ES vienotais tirgus pats par sevi ir reāls pierādījums būtiskajiem ieguvumiem, ko var sniegt tirdzniecība un sadarbība.

Tirdzniecības politika ne vien nodrošina ekonomiskus ieguvumus, bet tai ir arī liela nozīme ES vērtību un standartu popularizēšanā un aizsardzībā gan pašu mājās, gan ārvalstīs. Tirdzniecības politika, kas, pārstāvot 450 miljonu patērētāju tirgu, pauž vienotu nostāju, ir svarīgs līdzeklis, kā Eiropai uzņemties vadošu lomu pasaules mērogā. Vērtību popularizēšana (arī saistībā ar cilvēktiesībām, vidi/klimatu, sociālajām un darba tiesībām, ilgtspējīgu attīstību un dzimumu līdztiesību) ir kļuvusi par neatņemamu daļu no mūsu apņemšanās veidot ilgtspējīgāku un atbildīgāku tirdzniecības politiku.

Turklāt pašlaik mūsu kopīgā tirdzniecības politika gan ārēji, gan iekšēji darbojas arvien sarežģītākā vidē. Lai reaģētu uz šīm problēmām, būs jāveido ar ES ārējām un iekšējām prioritātēm saskaņotāka un integrētāka tirdzniecības politika.

Ārēji tirdzniecība ir arvien vairāk pakļauta starptautisko attiecību nepastāvībai. Saspīlējums starp galvenajām pasaules ekonomikām, unilaterālisma un ekonomiskā nacionālisma pieaugums, izteiktāka valsts iesaistīšanās ekonomikā, tirdzniecības politikas izmantošana par ieroci ekonomisku vai ģeopolitisku mērķu sasniegšanai — visi šie faktori ir vājinājuši globālās pārvaldības struktūras kopumā un jo īpaši uz daudzpusējiem noteikumiem balstīto kārtību.

Iekšēji ir mazinājusies pārliecība, ka globalizācijas un tehnoloģisko pārmaiņu sniegtie ieguvumi tiek sadalīti taisnīgi un visās vērtību ķēdēs, ekonomikas nozarēs un sabiedrībā kopumā. Turklāt ES iedzīvotāji arvien vairāk atbalsta stingrāku klimata pārmaiņu un ilgtspējas programmu. Tirdzniecības politikai proaktīvi jāpopularizē starptautiskie vides, sociālie un labas pārvaldības standarti partnervalstīs, kā arī jānodrošina, lai tirdzniecība negrautu mūsu pašu ES vērtības un standartus. Tirdzniecības politikai jāpalīdz risināt paaudzes problēmas, kas saistītas ar zaļo un digitālo pāreju, kā tās noteiktas Komisijas politiskajās prioritātēs³.

Covid-19 krīze ir vēl vairāk saasinājusi šīs problēmas. Komisijas 2020. gada pavasara ekonomikas prognozē paredzēts, ka 2020. gadā pandēmijas dēļ ES ekonomika samazināsies par 7,4 %, savukārt pasaules IKP samazināsies par 3,5 %, bet pasaules tirdzniecība — par 10–16 %. Pandēmija ir arī atklājusi dažas problēmas, kuras raksturo liela savstarpējā saistība. Krīze ir palielinājusi arī attīstības problēmas jaunattīstības valstīs. ES atveseļošanas plāns⁴ ir ceļvedis virzībai uz ilgtspējīgāku, noturīgāku un taisnīgāku Eiropu nākamajai paaudzei, un tirdzniecības politikai ir jāpielāgojas, lai atbalstītu šo mērķu sasniegšanu.

---

² Jau pirms Covid-19 krīzes jaunattīstības valstīs aplēstais IAM sasniegšanai nepieciešamā finansējuma iztrūkums bija 2,5–3 triljoni USD gadā (avots — UNCTAD).

³ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-next-commission_lv.pdf,
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1588580774040&uri=CELEX:52019DC0640>,
<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/content/european-digital-strategy>.

⁴ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/recovery-plan-europe_lv.

II. Tirdzniecības politika pasaulē pēc Covid-19

- **Uzlabot noturību: iekšējie un ārējie aspekti**

Covid-19 krīze ir atklājusi vairākus apdraudējumus gan pasaulē, gan ES iekšienē, un šie apdraudējumi jāizvērtē. Uzreiz radās bažas par medicīnisko un aizsardzības līdzekļu piegādi: krīze atklāja, ka pastāv risks būt pārāk atkarīgiem no viena kritiski svarīgo preču un pakalpojumu piegādātāja šajās nozarēs vai no ierobežota skaita šādu piegādātāju. Tāpēc mums ir jānovērtē, kā varam uzlabot savu noturību.

Tādējādi ES būtu jāīsteno **atklātas stratēģiskās autonomijas modelis**. Tas vienkārši nozīmē, ka tiek stiprināta ES spēja neatkarīgi un pārliecinoši īstenot savas intereses, turpinot strādāt ar partneriem visā pasaulē nolūkā rast globālus risinājumus globālām problēmām. Ir maz ticams, ka ES varētu būt pašpietiekama konkrētu sarežģītu kritiski svarīgu veselības aizsardzības produktu ražošanā, tāpat kā nav iespējams vienatnē risināt pasaules mēroga klimata un vides problēmas.

Mēs vēlamies arī turpmāk gūt labumu no starptautiskās tirdzniecības, kas balstīta uz noteikumiem, un ieņemt vadošu lomu starptautiskajā telpā, vienlaikus nodrošinot pareizos instrumentus, ar kuriem pasargāt sevi no negodīgas prakses. Mēs vēlamies atrast pareizo līdzsvaru starp Eiropu, kas ir atvērta darījumdarbībai, un Eiropu, kas aizsargā savus cilvēkus, uzņēmumus un standartus. Lai saglabātu konkurētspēju, ES uzņēmumiem aizvien būs jāpiekļūst ārvalstu tirgiem, izmantojot tirdzniecību un ieguldījumus. Palielināt noturību nozīmē izprast mūsu atkarības un mazināt ievainojamību, izmantojot pareizo politikas pasākumu kopumu.

Tas atbilst mērķim izveidot "[spēcīgāku Eiropu pasaulē](#)". Kā priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena norādījusi savās politikas pamatnostādņēs, mums vajadzētu stiprināt Eiropas kā pasaules līmeņa līderes un standartu noteicējas lomu, piedāvājot spēcīgas, atvērtas un taisnīgas tirdzniecības programmu plašākā Eiropas Savienības ārējās darbības kontekstā.

Vispārīgi runājot, tirdzniecības politikas mērķim vajadzētu būt **stabilizēt mūsu stratēģisko iesaisti** ar galvenajiem tirdzniecības partneriem saskaņā ar mūsu vērtībām, interesēm un mērķiem, vienlaikus palīdzot dažādot mūsu attiecības un veidot alianses ar līdzīgas ievirzes valstīm.

Īpaša nozīme būs transatlantiskajām attiecībām, jo tās joprojām ir pasaules ekonomikas centrā un atbilst plašākai interešu un pamatvērtību kopībai. Tomēr mūsdienu pasaulē īpaša uzmanība būs jāpievērš arī mūsu attiecību veidošanai ar citiem nozīmīgiem tirdzniecības partneriem. Šajā sakarā būs svarīgi apsvērt, kā turpmāk veidot attiecības ar Ķīnu, kas ir gan viena no galvenajām sadarbības partnerēm, gan sistēmiska sāncense⁵.

Lai uzlabotu **piegādes ķēžu** noturību, būs vajadzīgs pasākumu kopums, kas būs atkarīgs no ievainojamības analīzes, kura balstīta uz faktiem, un izvirzītajiem sabiedriskās politikas mērķiem. Tā var būt gan piegādes dažādošana valsts un uzņēmuma līmenī, stratēģisko rezervju un krājumu veidošana, gan arī piegādes ķēžu saīsināšana vai ražošanas palielināšana iekšzemē. Piegādes ķēžu ilgtspējas palielināšana var vēl vairāk palielināt to noturību.

Lai **palielinātu noturību**, ES būs jārīkojas gan iekšēji, gan ārēji. **Ārēji** būs svarīgi izstrādāt starptautiskus pārvaldības pasākumus, kas atbalsta stabilitāti un paredzamību. Tirdzniecības politikai šeit var būt vadošā loma, piemēram, atbalstot uz noteikumiem balstītu tirdzniecību, veidojot abpusēji izdevīgas partnerības un veicinot daudzpusējus, plurilaterālus un divpusējus tirdzniecības nolīgumus ar būtisku papildu ietekmi citās politikas jomās vai arī palielinot euro starptautisko nozīmi.

ES ieguldījumu sniegtajiem ieguvumiem vajadzētu mudināt mūsu partnerus uzlabot savu iekšzemes darījumdarbības vidi un nodrošināt, lai ES uzņēmumi netiktu diskriminēti. ES starptautiskajai ieguldījumu politikai, kas ir daļa no tās tirdzniecības politikas, būs jātiecas sasniegt šo mērķi, ievērojot plašākas sabiedrības prasības, jo īpaši attiecībā uz ilgtspējīgiem un atbildīgiem ieguldījumiem.

---

⁵ <https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-eu-china-a-strategic-outlook.pdf>.

Tirdzniecības politikas loma **Eiropas iekšienē** ietver atbalstu mūsu nozaru konkurētspējai (izmantojot eksporta iespējas un standartu noteikšanu), palīdzību ES uzņēmumu un darba ņēmēju aizsardzībai no aizvien pieaugošā negodīgas tirdzniecības prakses līdzekļu klāsta un drošības sekmēšanu, jo īpaši veicot ārvalstu tiešo ieguldījumu (ĀTI) izvērtēšanu un divējāda lietojuma preču eksporta kontroli.

Covid-19 krīze ir skaidri apliecinājusi, ka Eiropas Savienībai, lai tā joprojām būtu ieguldījumiem atvērta teritorija, jāspēj kontrolēt, kurš un kādam nolūkam iegulda tās teritorijā, un jāreaģē, ja ārvalstu ieguldījumi apdraud drošību un sabiedrisko kārtību. ES ĀTI izvērtēšanas regulai kopā ar efektīviem izvērtēšanas mehānismiem dalībvalstīs būtu jāaizsargā uzņēmumi un iedzīvotāji no riskiem, kas saistīti ar ārvalstu ieguldījumiem, un šā mehānisma nozīme nākamajos gados, visticamāk, palielināsies, jo parādīsies jauni draudi un dalībnieki.

1. jautājums. Kā tirdzniecības politika var palīdzēt uzlabot ES noturību un veidot atklātas stratēģiskās autonomijas modeli?

2. jautājums. Kādas iniciatīvas atsevišķi vai kopā ar citiem tirdzniecības partneriem Eiropas Savienībai būtu jāīsteno, lai atbalstītu uzņēmumus, ieskaitot MVU, risku novērtēšanā, kā arī piegādes ķēžu nostiprināšanā un dažādošanā?

- **Veicināt sociālekonomisko atveseļošanu un izaugsmi**

Paredzams, ka Covid-19 krīze izraisīs **dziļu globālo lejupslīdi** ar augstu bezdarba līmeni, pieaugošiem valsts parādiem, maziem privātiem ieguldījumiem (ĀTI plūsmas samazinājumu pasaules mērogā par vismaz 30 %), un tas varētu **palielināt valstu lomu ekonomikas pārvaldībā**.

Valstīm cīnoties ar krīzes sekām, pastāv risks, ka to izvēlētais politikas pasākumu kopums būs protekcionistiskāks un tādējādi kaitēs to ekonomikai un patērētājiem un pakļaus riskam globālo atveseļošanu, jo īpaši jaunattīstības valstīs. Sevišķa problēma būs nodrošināt, lai tie pasākumi reaģēšanai uz krīzi un atlabšanai, kuri īstermiņā ir pamatoti, nekļūtu par "jauno normu", proti, pastāvīgiem kropļojošiem valsts iejaukšanās pasākumiem un par traucēkli pasaules ekonomikas darbībā.

Lai tirdzniecība un ieguldījumi pieaugtu un lai maksimāli palielinātu mūsu ekonomikas atveseļošanas iespējas, būs nepieciešama **stabila, paredzama un uzticama sistēma uz noteikumiem balstītai starptautiskai ekonomikas pārvaldībai**. Tāpēc ir jāpieliek visas pūles, lai reformētu Pasaules Tirdzniecības organizāciju (PTO) un atjaunotu to par efektīvu forumu, kas izstrādā jaunus un atbilstošus tirdzniecības noteikumus, nodrošina to īstenošanu un palīdz izšķirt strīdus.

Nākamajos gados ES ekonomikai būs svarīgi arī iegūt no izaugsmes iespējām ārvalstīs. Šajā ziņā ES jau tagad atrodas labā stāvoklī, pateicoties **tirdzniecības nolīgumu tīklam** ar 76 pasaules valstīm.

Būtu jādara vairāk, lai palīdzētu mūsu eksportētājiem, jo īpaši mūsu MVU, pilnībā izmantot šos nolīgumus, nodrošinot lielāku **piekļuvi tirgum un atvieglojot tirdzniecību**, uzlabojot **ieguldījumu nosacījumus, aizsargājot intelektuālā īpašuma** tiesības, ieskaitot ģeogrāfiskās izcelsmes norādes, taču arī pievēršot uzmanību **īstenošanas un izpildes** jautājumiem un, vispārīgāk, sniedzot ekonomikas dalībniekiem nepieciešamo stabilitāti un paredzamību. Šajā sakarā varētu apsvērt ES eksporta kredīta shēmas stiprināšanu. Pastiprināti veicinot ieguldījumus, varētu palīdzēt ES ieguldītājiem, arī MVU, sasniegt ārvalstu tirgus. Iekšēji ES būs jānodrošina, lai tā paliktu pievilcīgs ieguldījumu galamērķis.

Šajā sakarā svarīga loma ir **starptautiskās sadarbības** veicināšanai **regulējuma jomā**. Eiropas noteikumiem bieži ir ietekme pasaules mērogā, piemēram, attiecībā uz datu privātuma vai klimata/vides standartiem. ES ir arī ļoti aktīvi iesaistījusies starptautisko standartu izstrādē, un dažos

mūsu tirdzniecības nolīgumos ir iekļauta sadarbība regulējuma jomā. ES būs svarīga loma uz jaunajām un zaļajām tehnoloģijām attiecināmo noteikumu un standartu izstrādē; šie noteikumi un standarti ir ļoti svarīgi ilgtspējīgas konkurētspējas un izaugsmes nodrošināšanai nākotnē.

Īpaša uzmanība būtu jāpievērš ES tuvākajiem partneriem **kaimiņreģionā un Āfrikā**. Papildus to ģeogrāfiskajai un ģeopolitiskajai nozīmei šīs valstis piedāvā nozīmīgus izaugsmes un ražošanas tirgus, kā arī svarīgu avotu preču un pakalpojumu importa un vērtību ķēdes integrācijai. Tāpēc gan ES, gan šiem partneriem ir abpusēji izdevīgi arī turpmāk stiprināt mūsu tirdzniecības un ieguldījumu attiecības, arī daudzpusējā līmenī.

3. jautājums. Kā būtu jāstiprina daudzpusējais tirdzniecības satvars (PTO), lai nodrošinātu stabilitāti, paredzamību un uz noteikumiem balstītu vidi taisnīgai un ilgtspējīgai tirdzniecībai un ieguldījumiem?

4. jautājums. Kā mēs varam izmantot esošo BTN plašo tīklu vai jaunus BTN, lai uzlabotu ES eksportētāju un ieguldītāju piekļuvi tirgum un veicinātu starptautisko sadarbību regulējuma jomā, jo īpaši attiecībā uz digitālajām un zaļajām tehnoloģijām un standartiem, lai maksimāli izmantotu to potenciālu?

5. jautājums. Ar kuriem partneriem un reģioniem īstenotu iesaisti ES būtu jānosaka par prioritāru? Konkrētāk, kā mēs varam stiprināt mūsu tirdzniecības un ieguldījumu attiecības ar kaimiņvalstīm un Āfriku, lai mums tas būtu abpusēji izdevīgi?

6. jautājums. Kā tirdzniecības politika var atbalstīt atjaunoto Eiropas rūpniecības politiku?

- **Atbalstīt MVU**

Mazie un vidējie uzņēmumi (MVU) ir **Eiropas ekonomikas pamats**, kas nodrošina miljoniem darbvietu un uzņemas vadību inovācijas jomā. Eksports mazajiem un vidējiem uzņēmumiem galvenokārt nozīmē to preču un pakalpojumu pārdošanu citās ES valstīs. Tomēr, izmantojuši ES vienoto tirgu, lai iegūtu nepieciešamo eksporta mērogu un pieredzi, daudzi MVU veic nākamo soli un dodas pāri ES robežām. Tādējādi laika gaitā ir nepārtraukti audzis to MVU skaits, kas eksportē preces un pakalpojumus ārpus ES. 2017. gadā (par kuri ir pieejami jaunākie skaitliskie rādītāji) vairāk nekā 85 % no visiem ES27 eksportētājiem uzņēmumiem bija MVU. Tiek lēsts, ka Eiropā eksportētāji MVU atbalsta aptuveni 13,4 miljonus darbvietu⁶. MVU arī nodrošina apmēram 40 % no visiem ES eksportētājiem pakalpojumiem.

MVU gūst labumu no ES tirdzniecības politikas vispārējās virzības, jo tie ir sevišķi **atkarīgi no stabilas un paredzamas darījumdarbības vides**, un, pateicoties mūsu tirdzniecības un ieguldījumu nolīgumiem, tie, visticamāk, gūs labumu no lielākas piekļuves augošiem tirgiem.

Tomēr MVU mēdz saskarties ar **augstākām izmaksām, kas saistītas ar dalību starptautiskajā tirdzniecībā**, galvenokārt tāpēc, ka tiem sagādā grūtības iegūt informāciju par potenciālajiem piegādātājiem un darījumdarbības partneriem trešās valstīs, kā arī grūtības piekļūt finansējumam. Tāpēc ES ir ieviesusi īpašus instrumentus un pasākumus, lai tiem palīdzētu veikt darījumdarbību ārvalstīs, jo īpaši iekļaujot nodaļas par MVU jaunākajos BTN, izveidojot MVU kontaktpunktus, Eiropas Biznesa atbalsta tīklu⁷, MVU palīdzības dienestu intelektuālā īpašuma tiesību jautājumos un MVU tirdzniecības aizsardzības palīdzības dienestu. Komisija ir arī organizējusi dažādas tirgus piekļuves dienas dalībvalstīs, lai sazinātos ar MVU nolūkā palīdzēt tiem pārvarēt šķēršļus, ar kuriem tie varētu

⁶ *The role of SMEs in extra-EU exports: Key performance indicators, Chief Economist Note, 15 June 2020, https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/june/tradoc_158778.pdf*

⁷ Pasaulē lielākais atbalsta tīkls MVU ar starptautiskiem mērķiem, <https://een.ec.europa.eu/>.

saskarties, eksportējot preces uz trešām valstīm. Turklāt dažādu vērienīgāku Komisijas iniciatīvu mērķis ir atbalstīt MVU internacionalizāciju⁸.

Tomēr, protams, joprojām ir daudz **neizmantotu iespēju atbalstīt Eiropas MVU tirdzniecības un ieguldījumu darbību**, jo īpaši tirdzniecības un ieguldījumu nolīgumu ietvaros, kuru skaits ES pieaug. Daudzi MVU nezina par šīm iespējām, kas aptver arī publisko iepirkumu, vai arī domā, ka tikai lielāki uzņēmumi var tās izmantot. Turklāt MVU ir visvairāk skāruši pārtraukumi piegādes ķēdēs, ko izraisīja Covid-19 krīze un pieprasījuma samazinājums pasaulē. Būtiska būs piekļuve finansējumam, taču sniegt atbalstu MVU atveseļošanā var palīdzēt arī tirdzniecības politika, radot jaunas iespējas.

7. jautājums. Ko vēl var darīt, lai palīdzētu MVU gūt labumu no starptautiskās tirdzniecības un ieguldījumu sniegtajām iespējām? Kurās jomās tiem ir īpašas vajadzības vai problēmas, kuras varētu risināt, izmantojot tirdzniecības un ieguldījumu politikas pasākumus un atbalstu?

- **Atbalstīt zaļo pāreju un padarīt tirdzniecību ilgtspējīgāku un atbildīgāku**

Covid-19 pandēmija nav apturējusi **klimate pārmaiņas, bioloģiskās daudzveidības samazināšanos vai resursu neilgtspējīgu izmantošanu**. Tieši pretēji, šo problēmu risināšana aizvien ir prioritāte. Vienlaikus pastāv reāls risks, ka, veltījot lielāko uzmanību pasaules ekonomikas atveseļošanai, šie jautājumi tiks atstāti novārtā.

ES ir **pasaules līmeņa līdere klimatrīcības un ilgtspējas jomā**, un Eiropas zaļajam kursam kā Eiropas izaugsmes stratēģijai, atbalstot pāreju uz klimatneitrālu un ilgtspējīgāku ekonomiku, vajadzētu būt tās ceļvedim pasaules mēroga atveseļošanas centienos. Kopīgajā paziņojumā par ES globālo atbildes reakciju uz Covid-19⁹ tika uzsvērtas ilgtspējas, kā arī darba tiesību un korporatīvās atbildības ieviešanas nozīme visās vērtību ķēdēs. Pienācīgas kvalitātes nodarbinātības veicināšana¹⁰ un darba apstākļu uzlabošana pašu mājās un ārvalstīs joprojām ir ES prioritāte. Turklāt Komisija ir pilnībā apņēmusies ievērot ANO IAM un pastiprina centienus tos integrēt visos savos politikas virzienos. Īpaša uzmanība būs jāpievērš krīzes īpašajai ietekmei uz jaunattīstības valstīm.

Šajā darbā **liela nozīme ir tirdzniecības politikai**¹¹. Centieni veicināt ilgtspējīgu attīstību, izmantojot tirdzniecības politiku, pēdējos gados jau ir ievērojami palielinājušies, kā tas atainots 15 rīcības punktu plānā tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības jomā¹², jo īpaši ar juridiski saistošu pienākumu ratificēt un efektīvi īstenot starptautiskās vides konvencijas, konkrēti, Parīzes nolīgumu un Konvenciju par bioloģisko daudzveidību (KBD), kā arī starptautiskos darba standartus. Izpildes un īstenošanas centieni ir būtiski palielināti, arī uzsākot strīdu izšķiršanas procedūras, un galvenā tirdzniecības nolīgumu izpildes uzrauga amata izveide tos atbalstīs arī turpmāk.

ES tirdzniecības politika var palīdzēt virzīt pārmaiņas gan mūsu vienotajā tirgū, gan visā pasaulē, jo īpaši izmantojot tās instrumentus (daudzpusējus, divpusējus vai vienpusējus), lai **veicinātu ilgtspējīgu**

⁸ https://ec.europa.eu/growth/smes/access-to-markets/internationalisation_en.

⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1587137884705&uri=CELEX%3A52020JC0011>.

¹⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aem0023>.

¹¹ *Eiropas zaļais kurss*, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0014.02/DOC_1&format=PDF,

ES Biodaudzveidības stratēģija 2030. gadam. Atgriezīsim savā dzīvē dabu, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX:52020DC0380>,

Stratēģija "No lauka līdz galdam". Taisnīgas, veselīgas un videi draudzīgas pārtikas sistēmas vārdā <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52020DC0381>.

¹² https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/february/tradoc_156618.pdf.

pieeju tirdzniecībai un ieguldījumiem un sekmētu attīstību. Tie ietver zaļās tirdzniecības un ieguldījumu veicināšanu, ieguldījumus starptautisko standartu īstenošanas atbalstam; mūsu tirdzniecības partneru iesaistīšanu nolūkā risināt kopīgas problēmas — klimata pārmaiņas vai ar vidi saistītas problēmas plašākā nozīmē, ar ilgtspējīgu zivsaimniecību vai ilgtspējīgu lauksaimniecības praksi saistītas problēmas, cilvēktiesības un darba tiesības vai dzimumu līdztiesības jautājumi.

Komisijas nodoms padarīt Parīzes nolīguma ievērošanu par būtisku visu turpmāko visaptverošo tirdzniecības nolīgumu elementu, izveidot oglekļa ievērošanas mehānismu, lai samazinātu oglekļa emisiju pārvirzes risku, ja joprojām saglabātos atšķirības klimata mērķu līmeņos visā pasaulē, un piemērot nulles tolerances pieeju bērnu darbam ataino Komisijas apņemšanos padarīt tirdzniecību ilgtspējīgāku un atbildīgāku.

Turklāt **Covid-19 krīze ir stimulējusi turpmākas diskusijas par ilgtspējas sekmēšanu, atbildīgas darījumdarbības veicināšanu un pārredzamības palielināšanu piegādes ķēdēs,** galvenokārt izmantojot pienācīgas pārbaudes sistēmas kā noturības stiprināšanas instrumentu¹³.

Tirdzniecības politikas pārskata ietvaros mums vajadzētu pārdomāt efektīvākos veidus, kā izmantot tirdzniecības politiku, lai izraisītu pārmaiņas sabiedrībā Eiropas Savienībā un mūsu partnervalstīs.

8. jautājums. Kā tirdzniecības politika var atvieglot pāreju uz zaļāku, taisnīgāku un atbildīgāku ekonomiku gan pašu mājās, gan ārvalstīs? Kā tirdzniecības politika var vairāk palīdzēt ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) sasniegšanā? Kādā veidā īstenošanai un izpildei būtu jāatbalsta šie mērķi?

9. jautājums. Kā tirdzniecības politika var palīdzēt veicināt atbildīgāku darījumdarbību? Kādam vajadzētu būt tirdzniecības politikas lomai pārredzamu, atbildīgu un ilgtspējīgu piegādes ķēžu veicināšanā?

- **Atbalstīt digitālo pāreju un tehnoloģiju attīstību**

Covid-19 krīze ir paātrinājusi digitālo revolūciju — e-komercija, e-mācības, tāldarbs un e-pakalpojumi ir kļuvuši par mūsu sabiedrības pamatelementiem. Lai gan dažās jomās mēs varētu atgriezties pie iepriekšējās prakses, daudzas citas prakses saglabāsies.

Krīze tādējādi ir **uzsvērusi digitālās tirdzniecības nozīmi** un tās lomu pasaules vērtību ķēžu darbības atvieglošanā un inovatīvu produktu un pakalpojumu izstrādē, vienlaikus atkārtoti apstiprinot efektīva datu privātuma satvara nepieciešamību. Šīs pārmaiņas ir pamudinājušas izteikt aicinājumus paātrināt starptautisko standartu noteikšanu e-komercijai, arī attiecībā uz datu plūsmām, jo īpaši ar iniciatīvu, kas izklāstīta PTO kopīgajā paziņojumā par e-komerciju. Papildus tirdzniecības nolīgumos iekļautajiem noteikumiem par datu plūsmām ES Vispārīgajā datu aizsardzības regulā (VDAR) paredzētie instrumenti starptautiskai datu nosūtīšanai atvieglo drošas datu plūsmas, nodrošinot augstu datu aizsardzības līmeni.

Turklāt jaunās tehnoloģijas un izmaiņas darījumdarbības modeļos, jo īpaši mākslīgā intelekta, blokķēžu un 3D drukāšanas jomā, ietekmē gan to, ko mēs tirgojam, gan to, kā mēs tirgojamies.

Vienlaikus mēs redzam, ka parasti ar milzīgu valsts atbalstu **trešās valstis pastiprina pārliecinošu rūpniecības politiku**, jo īpaši augsto tehnoloģiju nozarēs. Šī tendence sākās pirms pandēmijas un radīs aizvien lielākus tirdzniecības izkropļojumu riskus ES uzņēmumiem.

¹³ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8ba0a8fd-4c83-11ea-b8b7-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF>.

Nemot vērā jaunākās tendences, mums jāpārbauda, kā ES tirdzniecības politika var atbalstīt digitālo pāreju un ilgtermiņā palīdzēt nodrošināt ES pozīciju digitālajā jomā.

10. jautājums. Kā digitālās tirdzniecības noteikumi var sniegt labumu ES uzņēmumiem, ieskaitot MVU? Kā tirdzniecības politika varētu atbalstīt digitālo pāreju gan ES, gan arī jaunattīstības valstīs, kas ir ES tirdzniecības partneres, jo īpaši attiecībā uz galvenajām digitālajām tehnoloģijām un nozīmīgākajiem sasniegumiem (piemēram, blokķēdēm, mākslīgo intelektu, lielo datu plūsmām)?

11. jautājums. Kādi ir lielākie šķēršļi un iespējas Eiropas uzņēmumiem, kas iesaistās digitālajā tirdzniecībā trešās valstīs, vai patērētājiem, kas iesaistās e-komercijā? Cik svarīga ES darījumdarbībai ir starptautiska datu nosūtīšana?

- **Nodrošināt taisnīgumu un vienlīdzīgu konkurences apstākļus**

Apņēmšanās nodrošināt atvērtību aizvien ir to ES plānu pamatā, kuri attiecas uz turpmāku izaugsmi, labklājību un konkurētspēju. Tomēr šai apņēmībai jābūt cieši saistītai ar centieniem **nodrošināt, lai mūsu atvērtību ļaunprātīgi neizmanto ar negodīgu, naidīgu vai konkurenci neveicinošu tirdzniecības praksi.** Lai nodrošinātu vienlīdzīgu konkurences apstākļus, svarīga ir arī laba nodokļu pārvaldība, un tai būtu jāpapildina tirdzniecības un ieguldījumu instrumenti.

Pirms krīzes šo atvērtību arvien vairāk izmantoja citi lielie dalībnieki, jo īpaši īstenojot rūpniecības politiku, kam raksturīga pamatīga valsts iejaukšanās, un pastāv bažas, ka vidē pēc Covid-19 šāda ļaunprātīga prakse pastiprināsies. Pēdējā laikā ir novērots arī tas, ka daži tirdzniecības partneri atkal izmanto piespiedu darbības. Būs jādomā arī par to, kā ES reagē uz šīm piespiedu darbībām, kuru mērķis ir piespiest ES vai tās dalībvalstis rīkoties konkrētā veidā vai atturēties no rīcības.

Vēlamā ES pieeja šādas prakses gadījumā ir **izlīdzināt konkurences apstākļus, vienojoties par skaidriem noteikumiem ar mūsu partneriem,** piemēram, izmantojot jaunus noteikumus par rūpniecības subsīdijām PTO ietvaros vai mūsu reģionālajos un divpusējos tirdzniecības nolīgumos.

Tomēr ne vienmēr tas ir iespējams, turklāt ne vienmēr mūsu partneri ievēro šādas saistības. Šādos gadījumos kļūst **svāriģi pārliecināt iestāties par savām tiesībām,** izmantojot esošos tirdzniecības aizsardzības vai strīdu izšķiršanas rīkus, vienlaikus vajadzības gadījumā izveidojot jaunus rīkus, piemēram, modernizējot Izpildes regulu, kā arī aizsargājot un modernizējot strīdu izšķiršanas mehānismus PTO un divpusējos tirdzniecības darījumos.

Citi piemēri ir Starptautiskā iepirkuma akta ieviešana vai Komisijas darbs, kura mērķis ir novērst ārvalstu subsīdiju kropļojošo ietekmi¹⁴ iekšējā tirgū. Galvenā tirdzniecības nolīgumu izpildes uzrauga iecelšana nozīmē, ka arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta to saistību pienācīgai īstenošanai, kuras mūsu tirdzniecības partneri uzņēmušies divpusējos un daudzpusējos nolīgumos, neatkarīgi no tā, vai tās ir saistītas ar piekļuvi tirgum vai ilgtspējīgu attīstību.

12. jautājums. Kā ES papildus esošajiem instrumentiem, piemēram, tirdzniecības aizsardzībai, būtu jānovērš trešo valstu īstenojama piespiedu, kropļojoša un negodīga tirdzniecības prakse? Vai esošie instrumenti būtu vēl jāuzlabo vai jāapsver papildu instrumenti?

¹⁴ Baltā grāmata par vienlīdzīgu konkurences apstākļu nodrošināšanu attiecībā uz ārvalstu subsīdijām, ko paredzēts publicēt 17. jūnijā.

- **Vispārīgs jautājums**

13. jautājums. Kādiem citiem svarīgiem tematiem, ko neaptver iepriekš minētie jautājumi, būtu jāpievēršas, pārskatot tirdzniecības politiku?

III. Apspriešanās process

Tirdzniecības politikas pārskatīšanas procesa pamatā būs vērienīga apspriešanās ar ieinteresētajām personām, ieskaitot publiskas debates visās ES dalībvalstīs un rakstveidā sniegtu informāciju.

Ieinteresētās personas tiek aicinātas **līdz 2020. gada 15. novembrim** sniegt atbildes uz iepriekš izklāstītajiem jautājumiem un nosūtīt tās **uz funkcionālo pastkastīti: trade-policy-review-2020@ec.europa.eu**.

Šis apspriešanās dokuments būs pieejams jūlijā visās ES oficiālajās valodās.

Paziņojums par personas datu aizsardzību: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/html/158781.htm>.